

ІСТОРІЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ВИКЛАДАЧ:

Д. ГЕОГР. Н., ПРОФ.

СЕГІДА КАТЕРИНА ЮРІЇВНА

KATERYNA.SEHIDA@KARAZIN.UA

+380957178082

2022-2023 навчальний рік

ІСТОРІЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Загальний обсяг:
120 годин (4 кредити)

Структура:
24 години лекційних занять
24 години практичних занять

Форма контролю: **екзамен**

Розклад:
Понеділок 13-40 (лекції)
П'ятниця 13-40 (практичні)

Telegram

GoogleDrive

ІСТОРІЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Критерії оцінювання:

Практичне заняття – 5 балів:

доповіді за темами – **2 бали**;

виконання практичних завдань – **2 бали**;

відповіді на запитання,

участь у дискусії – **1 бали**.

Всього 50 балів

Поточна контрольна робота – **10 балів**

Підсумкова (залікова) робота – **40 балів**

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

ІСТОРІЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Метою викладання навчальної дисципліни є формування та поглиблення знань студентів про сучасні урбанізаційні процеси, їх причини, чинники, стадії, напрями; ознайомлення з основами теорій урбанізації, історію і сучасний стан міського розселення у світі та в Україні, значення міст, агломерацій, мегаполісів та світових міст; отримання навичок роботи з інформацією, що стосується урбанізаційних процесів України і світі, розвиток вмінь щодо аналізу динаміки урбанізаційних процесів у взаємозв'язку з факторами, які на них впливають.

ІСТОРИЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ✓ вивчити методологічні засади геоурбаністики, вивчення міст та урбанізації;
- ✓ проаналізувати теорії та концепції урбанізації;
- ✓ визначити історичні особливості урбанізації, її витоки, стадії, особливості перебігу,
- ✓ встановити чинники, що зумовлюють урбанізацію,
- ✓ вивчити регіональні та часові особливості урбанізаційних процесів у світі;
- ✓ визначити роль міст, агломерацій, мегаполісів та світових міст у розвитку суспільства;
- ✓ вивчити генезис, регіональні та часові особливості урбанізаційних процесів в Україні;
- ✓ визначити ключові напрями, проблеми та перспективи урбанізації в Україні та світі.

ІСТОРІЯ УРБАНІЗАЦІЇ З ОСНОВАМИ УРБАНІСТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

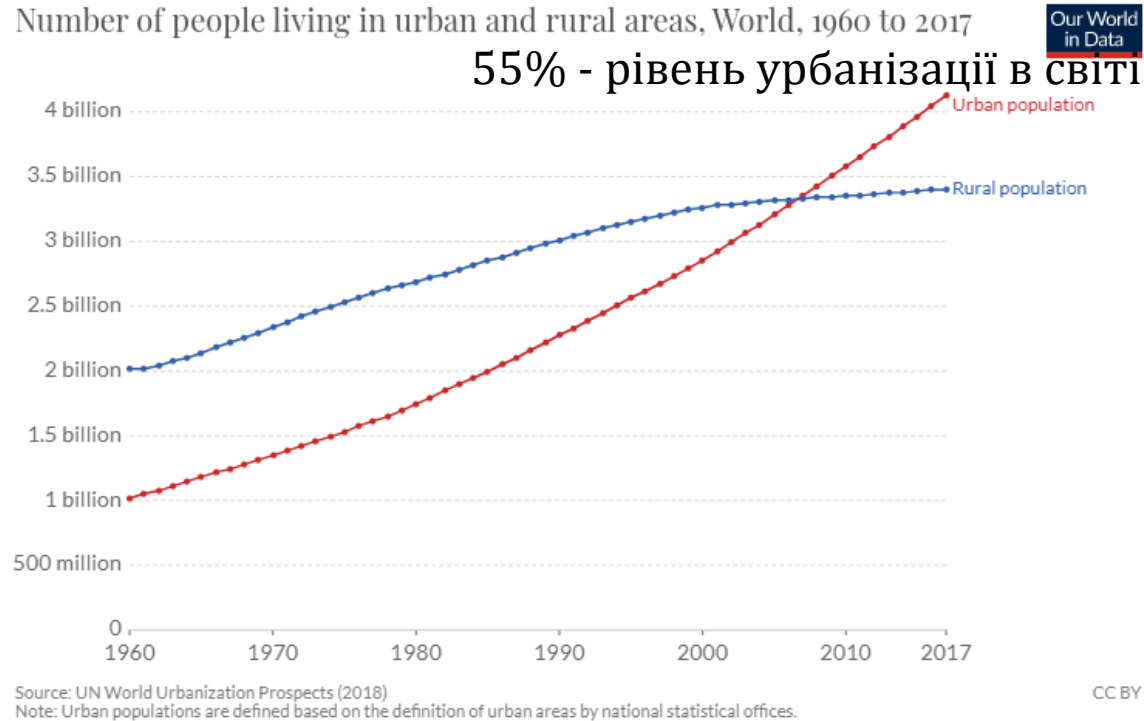
Теми	Розподіл годин			
	усього	лекції	практичні	самостійна
Тема 1. Методологічні аспекти вивчення урбанізації та основи урбаністичної географії	50	8	6	36
Тема 2. Урбанізація як глобальний процес	50	8	10	32
Тема 3. Урбанізаційні процеси в Україні	50	8	8	34
Усього годин	150	24	24	102

Тема 1. Методологічні аспекти вивчення урбанізації та основи урбаністичної географії

Вступ до курсу. Урбаністична географія як наука.

- ✓ Предмет і завдання курсу, структура і загальний зміст курсу.
- ✓ Причини виникнення міст та урбанізаційних процесів у світі, її рушійні сили. Джерела і шляхи урбанізації.
- ✓ Історія географічного дослідження міст.
- ✓ Зародження географії міст.
- ✓ Об'єкт, предмет, мета і завдання Урбаністичної географії та Геоурбаністики.
- ✓ Місце в системі наук, її зміст, визначення. Специфіка дисципліни
- ✓ Методологічна база урбаністичних досліджень

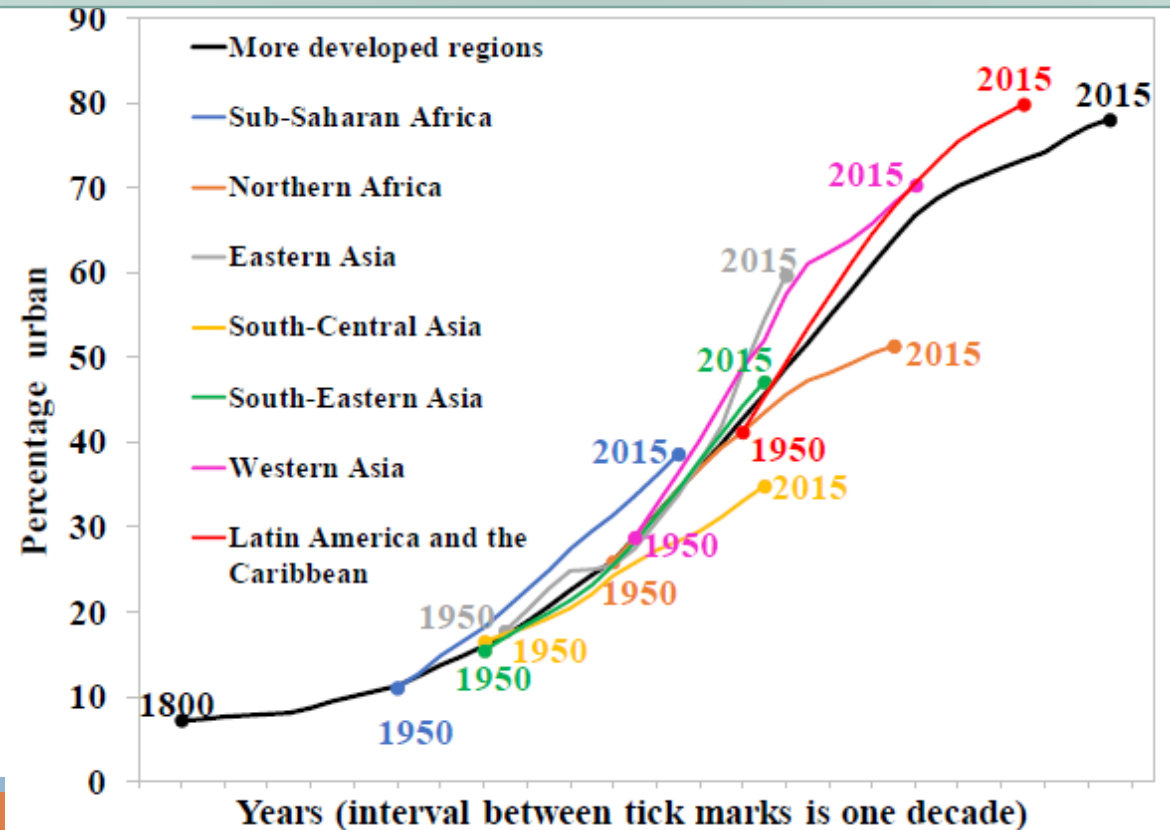
Причини виникнення міст та урбанізаційних процесів у світі, її рушійні сили. Джерела і шляхи урбанізації

За даними **Департаменту ООН** з питань економічних і соціальних відносин населення світу буде постійно збільшуватися і на 2050 рік перевищуватиме **9 млрд осіб**, майже **70 %** його житиме в містах

Найбільш урбанізованими є регіони, що відрізняються високим рівнем економічного розвитку: **Частка міського населення**

- 86 % у Північній Америці,
- 77 % у Європі,
- 75 % у Латинській Америці,
- 47 % у Східній Азії,
- 35 % у Південній Азії.

Причини виникнення міст та урбанізаційних процесів у світі, її рушійні сили. Джерела і шляхи урбанізації

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ УРБАНІЗАЦІЇ (за Берлінською декларацією про майбутнє міст, прийнятою на Глобальній конференції про майбутнє міст "Місто 21 сторіччя")

- глобалізація і революція інформаційних технологій максимально зближують створення світу без кордонів з новою роллю міст;
- економіка і суспільство все більше базуються на знаннях;
- світ стає не лише співтовариством національних держав, а й співтовариством взаємозалежних міст;
- сила і вплив розподіляються все рівномірніше між національними урядами, регіонами і містами;
- управління містами стає все більш демократичним;
- зростає усвідомлення рівноправності чоловіків і жінок, однакової важливості дотримання прав людини, співробітництва, спільного використання навколишнього середовища;
- розвиваються нові партнерські відносини між суспільним і приватним секторами та громадянським суспільством.

Урбаністична географія

Географія міст – наука, що вивчає закономірності розміщення міст і концентрації в них населення, економіко-географічні типи міст і їх роль у територіальному поділі праці, зосередження в них тих чи інших господарських функцій.

Геоурбаністика – наукова дисципліна, що вивчає просторову організацію (планування), еволюцію і функціонування міських систем різного рівня на базі поглиблення процесу урбанізації з характерним для нього зростанням різноманіття потреб людини

Урбаністична географія – новий напрям географічної науки, зміст якого становлять дослідження географічних факторів та умов розвитку великих міст, формування їх мережі, розробка у зв'язку з цим принципів та методів ландшафтного аналізу для містобудування та стратегії сталого розвитку держави

Об'єкт, предмет, мета і завдання Геоурбаністики. Місце в системі наук. Специфіка

Геоурбаністика – наука, що входить до системи дисциплін соціально-економічної географії та займається вивченням міських поселень, міських мереж і систем, процесів урбанізації, міських агломерацій та урбанізованих зон на дагломераційного рівня.

Схема напрямків міських досліджень, що вивчаються різними науковими дисциплінами

Науки	Антропологія	Економіка	Географія	Історія	Політичні науки	Соціологія
Напрямки міських досліджень						
Походження міст	+		+	+		
Урбанізація	+	+	+	+		+
Міський стиль життя			+	+		+
Урбанізм ¹	+			+	+	+
Міська система		+	+	+		
Управління містом		+	+	+	+	
Спільнота, структури, влада					+	

Об'єкт, предмет, мета і завдання Геоурбаністики. Місце в системі наук. Специфіка

Геоурбаністика (від італ. *urbanistica* – наука планування міста) є інтегральною дисципліною, яка поєднує знання багатьох наук, але базується на географічному аналізі міських поселень та їхніх територіальних груп (систем, мереж).

Геоурбаністика – це наука, що вивчає просторову організацію, еволюцію і функціонування міських систем різного рівня на основі поглиблення процесу урбанізації з притаманним для нього зростанням різноманітності потреб населення (Ю.Л. Пивоваров)

Об'єкт, предмет, мета і завдання Геоурбаністики. Місце в системі наук. Специфіка

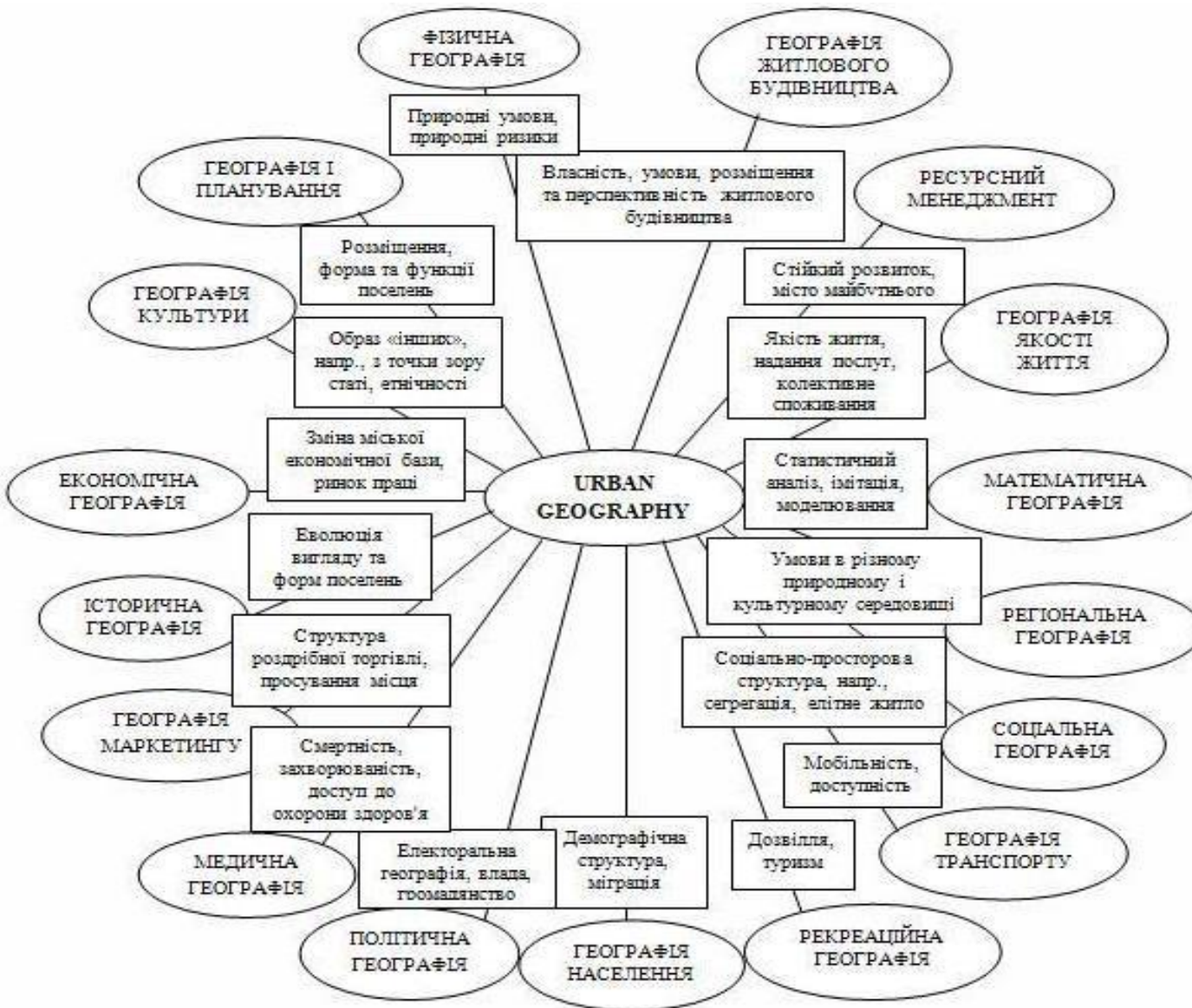
За Є. Н. Перциком термін "геоурбаністика" не протиставляється терміну "географія міст". Він розширює й уточнює назву цієї сфери соціально-економічної географії. Такий підхід пов'язаний з тією обставиною, що в містознавчих географічних розробках особлива увага надається не окремим містам, а цілій мережі міст і загальному, глобальному процесу урбанізації в усьому різноманітті його нових просторових форм. Це ніяк не виключає дослідження проблем конкретного міста, а навпаки, робить його різноплановим і багатоаспектним, акцентуючи увагу на тих чи інших питаннях.

Об'єкт, предмет, мета і завдання Геоурбаністики. Місце в системі наук. Специфіка

"геоурбаністика" – більш широке поняття, ніж **"географія міст"**. Географія міст вивчає окремі міста, а геоурбаністика займається дослідженням як міст, так і міських мереж і систем, процесів урбанізації, міських агломерацій та урбанізованих зон на дагломераційного рівня. Тобто поняття геоурбаністики включає в себе поняття "географія міст" і доповнює його.

Геоурбаністика – новий етап розвитку географії міст, коли особлива увага приділяється новим формам урбаністичних утворень, що отримують усе більше розповсюдження в процесі еволюції розселення – міські агломерації, мегалополіси, урбанізовані райони та зони. У географічній науці здійснився відчутний перехід від розгляду переважно економічних, виробничих аспектів до соціальних. Для соціальної складової геоурбаністики головним, характерним є середовищний підхід, розгляд міст та інших форм розселення стосовно умов життя людей. **Таким чином, "серцевиною" досліджень стає людина.**

Урбаністична географія

Зв'язки Urban Geography
з іншими географічними дисциплінами

Методологічна база урбаністичних досліджень

ІСТОРИЗМ

Цей підхід дає можливість відстежувати розгортання процесу розвитку міст у часі, виявляти закономірності та принципи цього процесу з точки зору певних історичних умов, певної епохи. Простір і час – основні категорії географії, територіальні утворення розвиваються у просторово-часовому континуумі, мають причинно-наслідкові зв'язки всіх процесів і явищ.

Методологічна база урбаністичних досліджень

ПОЗИТИВІЗМ

Позитивізм (фр. positivisme, від лат. positivus – позитивний) – філософське вчення і напрям у методології науки, що визначає єдиним джерелом істинного, дійсного знання емпіричні дослідження. Основна теза позитивізму: справжнє (позитивне) знання – сукупний результат спеціальних наук.

Сучасний позитивізм – це постпозитивізм, у рамках якого очікується очевидна тенденція до пом'якшення вихідного методологічного радикалізму й установка на аналітику ролі соціокультурних чинників у динаміці науки. Він висуває так звану методологію дослідницьких програм, ідеї гуманізації науки, теоретичного плюралізму та історичного контексту науки.

Методологічна база урбаністичних досліджень

СИСТЕМНІСТЬ І СТРУКТУРАЛІЗМ

передбачає аналіз складних об'єктів.

Міста аналізуються, з одного боку, як складні, динамічні, відносно автономні, цілісні системні утворення, а з іншого – як невід'ємні елементи (частини) багаторівневих територіальних суспільних систем – геосистем. Системно-структурний підхід має два боки: це спосіб мислення та сукупність методів дослідження, об'єднаних принципом системності.

Як "спосіб мислення" означає, що при дослідженні ми оперуємо системними категоріями, розглядаючи міста як системи.

Як "сукупність методів дослідження, об'єднаних принципом системності" означає, що системний підхід не є набором конкретних методів, а принципом їхнього відбору є принцип системності, зміст якого полягає у спрямованості методів на всебічний аналіз основних системних категорій – структури, ієрархії, функцій, еволюції тощо.

Методологічна база урбаністичних досліджень

СИНЕРГІЗМ

Згідно із засадами синергетичного підходу методологічна орієнтація полягає в застосуванні сукупностей ідей, понять і методів у дослідженні та управлінні відкритими нелінійними системами, що мають здатність самоорганізовуватися. Поряд з керованою просторовою організацією міст (цілеспрямованою управлінською діяльністю щодо розміщення, установа зв'язків та утворення інтегральних форм територіального зосередження різних видів людської діяльності) можуть проявлятися процеси просторової самоорганізації й саморозвитку. У такому разі місто розвивається за однією з можливих траєкторій, що забезпечує трансформацію його просторової структури на шляху до потенційної (атрактивної – ідеальної, оптимальної) форми організації території. Чинники при цьому можуть лише прискорювати чи вповільнювати його розвиток до такого стану.

Методологічна база урбаністичних досліджень

БІХЕВІОРИЗМ

суть полягає у вивченні об'єктів і явищ шляхом аналізу індивідуального сприйняття дослідника. Прибічники цього методу вважають, що будь-яке явище (поперед усім – це індивідуальний вимір) і всі об'єкти, явища та групові форми діяльності обумовлюються висновками із психологічного аналізу особистого сприйняття.

Місто визначається як образ, що суб'єктивно сприймається залежно від психічного стану, емоцій, волі, світогляду. Отже, за біхевіористичним підходом місто сприймається як образ, що має властивості:

- суб'єктивності, перцептивності;
- холістичності;
- стереотипності

Методологічна база урбаністичних досліджень

АКСІОЛОГІЗМ

передбачає, що зміст життєдіяльності людини визначається спрямованістю активності особистості не лише на осмислення, але й на створення матеріальних і духовних цінностей, що є складовими культури людства. Виконує роль механізму зв'язку між практичним і пізнавальним підходами, виступає своєрідним мостом між теорією і практикою. Цінності – це не тільки предмети, явища та їхні властивості, що потрібні людям певного суспільства й окремій особистості як засоби задоволення їхніх потреб, а й також ідеї та спонукання у вигляді норми та ідеалу (за В. П. Тугариновим). Цінності, на думку філософів-гуманістів, не є однаково значимими для всіх. Цінності – це перевага певних змістовних значень і побудованих на цій основі способів поведінки. До цінностей суспільства належать лише ті позитивно значимі явища та їхні властивості, що пов'язані із соціальним прогресом. Постійними на різних етапах розвитку людського суспільства є такі цінності, як життя, здоров'я, любов, освіта, праця, творчість, краса і т. п.

Методологічна база урбаністичних досліджень

ЕКОЛОГІЗМ

розкриває процеси взаємодії територіальних соціально-економічних систем і навколишнього природного середовища з позицій необхідності досягнення динамічної рівноваги між людиною, її діяльністю і природою.

Самостійно

- ✓ An Overview of Urban Geography <https://www.thoughtco.com/overview-of-urban-geography-1435803>
- ✓ Welcome to the urban world! <https://ibis.geog.ubc.ca/~ewyly/g350.html>
- ✓ Зарубіжний досвід урбаністичних досліджень (с.18-34
Геоурбаністика, Дронова)
- ✓ Дослідження міст у дореволюційній Росії та СРСР (с.34-39
Геоурбаністика, Дронова)